

Finansdepartementet
Avdelningen för offentlig förvaltning
Konsumentenheten

Vår referens/dnr: 2022-144

10333 Stockholm

Er referens/dnr:
Fi2022/02280

2022-10-18

Remissvar

Skydd för konsumenters kollektiva intressen- genomförande av EU:s grupptalandirektiv (SOU 2022:42)

Sammanfattning

Svenskt Näringsliv stödjer det grundläggande syftet med direktivet, att säkerställa regelefterlevnaden på konsumentområdet. Det är dock viktigt, i samband med genomförandet, att andra grundläggande intressen beaktas, så som rättssäkerhet, processeffektivitet och skyddsåtgärder. Att det ska råda balans mellan olika intressen framgår av direktivets skäl 10, där det fastslås att det är viktigt att balansen mellan att förbättra konsumenters tillgång till rättlig prövning och tillhandahålla lämpliga skyddsmekanismer för näringsidkare säkerställs för att undvika rättegångsmisbruk som på ett otillbörligt sätt skulle hindra företagets förmåga att verka på den inre marknaden.

Nedan sammanfattas Svenskt Näringslivs synpunkter på hur grupptalandirektivet bör genomföras i svensk rätt:

- Det bör vara domstol som beslutar om förhandsgodkännande av enheter för grupptalan eftersom dessa vanligtvis prövar frågor om talerätt.
- Svarande ska ha en möjlighet att få kändens behörighet att väcka grupptalan prövad av domstol
- Möjligheten att väcka grupptalan ad-hoc inte bör finnas. Lagstiftaren bör följa skäl 10 i direktivet där det fastslås att medlemsstater inte uppmanas att utse enheter ad hoc.
- Författningskommentaren gällande återkallelse av godkännande behöver utvecklas gällande betydelsen för svarande att behöva fortsätta processen mot en obehörig motpart.
- Svarandes möjlighet att i en grupptalan ha rätten att överklaga ett beslut om att inte återkalla ett godkännande av en godkänd enhet.
- När det gäller genomförande i svensk rätt av EU-direktiv som rör näringslivet är Svenskt Näringslivs principiella inställning att strängare krav än vad som följer av det aktuella direktivet bara bör införas om tungt vägande skäl för detta kan anföras. För att inte onödigtvis försämra svenska företags konkurrenskraft bör utgångspunkten således vara att genomförandet sker utan s.k. gold-plating. Ordalydelsen i 16 §

behöver därför ses över och åtgärder som en godkänd enhet kan ansöka om bör begränsas till upphörande och om så lämpligt förbud. *Jämförbara åtgärder* bör således utgå från lagtexten.

- Utredningens ställningstagande om att överväga att pröva huruvida grupptalan ska innebära ett opt-out system. Utredningen har varken visat eller motiverat varför en sådan prövning framledes eventuellt skulle göras.
- Utredningen inte ska frångå grundläggande principer gällande skadestånd genom att möjliggöra att annan kärende tar del av skadestånd när en gruppmedlem inte gör anspråk på skadeståndet.

Synpunkter på förslaget

Svenskt Näringsliv har invändningar mot de delar av utredningen som går längre än direktivförslaget samt de delar av utredningen där begränsningar i tolkningen av direktivet förekommer.

En ny reglering om godkännande av enheter för gränsöverskridande grupptalan

- Svenskt Näringsliv är av uppfattningen att det bör vara domstol som beslutar om förhandsgodkännande av enheter för grupptalan eftersom dessa vanligtvis prövar frågor om talerätt.

Som utredningen konstaterar prövar domstolar frågor om talerätt och är lämpliga för denna typ av prövning. Utredningen avfärdar dock domstolar som den aktör som bör anförtros uppgiften om förhandsgodkännande på grund av att domstolar vanligen inte hanterar den här typen av ärenden. I stället föreslås Kammarkollegiet som ansvarig förvaltningsmyndighet. Svenskt Näringsliv ställer sig frågande till valet av Kammarkollegiet. Visserligen utser myndigheten alternativa tvistlösningsorgan men detta går inte att likställa med att pröva talerätsfrågor i enskilda fall.

- Svenskt Näringsliv är av uppfattningen att svaranden ska ha en möjlighet att få kärandens behörighet att väcka grupptalan prövad av domstol.

Det följer av art 5.4 i direktivet att den svarande näringsidkaren har rätt att väcka berättigade frågor hos domstol om huruvida en godkänd enhet uppfyller direktivets krav. Utredningens förslag att talerätten direkt knyts till att en enhet finns registrerad i Kommissionens förteckning eller Kammarkollegiets förteckning, innebär att domstolen inte kan göra en egen bedömning av om en godkänd enhet uppfyller kraven. Därmed begränsas den viktiga rätten för näringsidkaren att tillvarata sina intressen och sina rättigheter enligt direktivet. Utredningen har således frånträtt det som följer av direktivet. Att utredningens förslag är formulerat så att det krävs *befogad anledning att misstänka* för att pröva huruvida en godkänd enhet uppfyller kriterierna är ytterligare en begränsning av vad som framgår av direktivet. Utredningen bör inte frångå direktivet och begränsa/försvåra svarandes möjligheter till rätten att få enheten prövad.

Inhemsk grupptalan ska omfattas av regleringen om godkännande av enheter

- Svenskt Näringsliv anser att möjligheten att väcka grupptalan ad-hoc inte bör finnas. Lagstiftaren bör följa skäl 10 i direktivet där det fastslås att medlemsstater inte uppmanas att utse enheter ad hoc.

Det konstateras att direktivet inte bör uppmana medlemsstater att göra det möjligt att utse godkända enheter på ad-hoc basis. Sverige bör således inte frånträda denna rekommendation från EU-kommissionen.

Återkallelse av godkännande

- Svenskt Näringsliv är av uppfattningen att författningskommentaren gällande återkallelse av godkännande behöver utvecklas gällande betydelsen för svarande att behöva fortsätta processen mot en obehörig motpart.

Att behöva fortsätta en process i domstol mot en obehörig part är enligt rättssäkerhetsprinciper och processregler direkt olämpligt och oförenligt med svensk processtradition. Lagtextens skrivning att ett godkännande av en enhet ska återkallas när förutsättningar för godkännande inte längre är uppfyllda, om en återkallelse inte är uppenbart olämplig, är tydlig. Endast i rena undantagsfall bör avstående från återkallelse ske i den situationen. Svarandes inställning till en fortsatt process mot en obehörig motpart bör tillmätas avgörande betydelse oavsett i vilket skede av processen frågan uppkommer. Detta bör tydligare komma till uttryck i författningskommentaren.

Överklagande

- Svenskt Näringsliv anser att utredningen bör ta upp frågan om svarandes möjlighet att i en grupp talan ha rätten att överklaga ett beslut om att inte återkalla ett godkännande av en godkänd enhet.

Grupptalan om åtgärder för förbuds föreläggande och grupp talan om åtgärder för gottgörelse

- Svenskt Näringsliv är av uppfattningen att utredningen inte ska gå längre än direktivets bestämmelser. Ordalydelsen i 16 § behöver därför ses över.

Enligt direktivet art 2.1 omfattas, utöver bestämmelser i bilaga 1 till direktivet, även bestämmelser som *införlivats i nationell rätt som skadar eller kan skada konsumenters kollektiva intressen*. Det är därför för långtgående att utredningen uttrycker att bestämmelser som *genomför eller kompletterar bilagan*, omfattas. Lagtexten bör justeras så att den motsvarar och inte går utöver direktivets tillämpningsområde.

Vilka åtgärder sk en godkänd enhet få att ansöka om när det gäller ”åtgärder för förbuds föreläggande”

- Svenskt Näringsliv anser att utredningen inte ska gå längre än direktivtexten.

Av direktivets art 8.1 och 3.8 följer att en godkänd enhet kan ansöka om att ett handlande ska upphöra eller om så är lämpligt, förbjudas. Att utredningen därutöver föreslår att enheten ska kunna ansöka om *jämförbara åtgärder* är att gå utanför direktivet ramar och bör således utgå ur lagtexten.

Gruppens bestämning

- Svenskt Näringsliv instämmer i att lagförslaget ska bygga på opt-in och avstyrker utredningens förslag att överväga att pröva huruvida grupptalan ska innebära ett opt-out system. Utredningen har varken visat eller motiverat varför en sådan prövning behövs göras.

Svenskt Näringsliv anser att både principiella och praktiska skäl starkt talat för ett system som bygger på opt-in. Berörda konsumenters samtycka ska ha samlats in *innan* den civilrättsliga processen påbörjas. För den enskilde konsumenten är det en rättssäkerhetsfråga att inte dras in i en rättsprocess utan vetskap om detta, vilket strider mot den grundläggande principen att var och en råder över sina rättsförhållanden. För svaranden är det viktigt att i processens inledningsskede få veta antalet gruppmedlemmar som talan omfattar och tvisteföremålets värde. Annars kan det vara svårt att ta ställning till hur processen ska drivas och om en förlikning bör eftersträvas. Av erfarenheter från class action-mål i USA har det visats att systemet blir processdrivande när grupper tillåts bygga på opt-out. Risker med sådana system har visats vara att det primära syftet med rättegången inte bli klientens berättigade anspråk utan snarare att kunna ta del av stora skadeståndsbelopp.

Om Sverige öppnar upp för ett opt-out system ändras grundläggande delar av den svenska grupprättegångslagen. Frågan om opt-in eller opt-out var en av huvudfrågorna när den lagen infördes och föremål för ingående överväganden. Tillsammans med andra rättssäkerhetsgarantier i lagen utgör opt-in en helhet. Att bryta ut opt-in skulle rubba den balans som lagstiftaren efter noggranna överväganden har kommit fram till. Det skulle innebära ett alldeles för omfattande arbete som knappast kan göras i detta lagstiftningsarbete. Sverige bör bevara grundläggande principer om att en enskild konsument inte kan bli bunden till en rättsprocess genom passivitet och behålla opt-in.

Svenskt Näringsliv anser mot bakgrund av detta att utredningen inte visat behovet av att frågan om opt-out bör övervägas framöver.

Tidsfrister för att dra nytta av åtgärder för gottgörelse

- Svenskt Näringsliv anser att utredningen inte ska frångå grundläggande principer gällande skadestånd genom att möjliggöra att annan kärke tar del av skadestånd när en gruppmedlem inte gör anspråk på skadeståndet.

Utredningen föreslår att i händelse av att en gruppmedlem inte gör anspråk på skadestånd så ska denna del fördelas till övriga gruppmedlemmar eller till den godkända enheten. Detta utgör avsteg från principen om att skadestånd ska ha en reparativ funktion, något som inte alls berörs i skälen. Det föreligger även en risk att andra gruppmedlemmar kan göra vinst genom att konsumenter avstår sitt skadestånd, vilket är svårmotiverat. Av direktivet framgår att det står medlemsstaterna fritt att införa dessa regler. Mot bakgrund av dess fakultativa karaktär anser Svenskt Näringsliv att det inte är motiverat att frånträda grundläggande principiella bestämmelser gällande skadestånd, då det riskerar missbruk.

Svenskt Näringsliv hänvisar till de detaljerade yttranden som ingivits av Svensk Handel och Svensk Försäkring.

SVENSKT NÄRINGSLIV

Göran Grén

Sofia Stigmar